

گیاهان دارویی استان لرستان

شهلا احمدی^{1و2}، پرویز باباخالو³، محمد علی کریمی فر²

1- مرکز تحقیقات داروهای گیاهی رازی، دانشگاه علوم پزشکی لرستان

2 - مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان لرستان

3- عضو هیئت علمی مؤسسه تحقیقات جنگل ها و مراتع کشور

یافته / دوره یازدهم / شماره 5 / زمستان 88 / ویژه نامه گیاهان دارویی

چکیده

Ø مقدمه: این پژوهش در واحد گیاهان دارویی و محصولات فرعی، مرکز تحقیقات منابع طبیعی و امور دام استان لرستان به مدت 6 سال به اجرا درآمد. هدف از این کار جمع آوری و شناسایی گیاهان دارویی موجود در استان لرستان، تعیین رویشگاهها، پراکنش، فرم رویشی، استفاده های سنتی، اندام مورد استفاده، روش استفاده، ویژگی های گیاه شناسی، نام محلی، نام فارسی و نام علمی گیاهان مذکور بوده است.

Ø مواد و روش ها: در همین راستا اقدام به استخراج لیست گیاهان دارویی گزارش شده از استان در منابع مختلف، شناسای افراد بومی صاحب نظر گیاه درمانی در استان و در نهایت جمع آوری و شناسایی گیاهان از سطح استان گردید.

Ø یافته ها: در مجموع 151 گیاه دارویی از سطح استان جمع آوری و شناسایی گردید، که این گیاهان متعلق به 63 تیره و 90 جنس می باشند، بیشترین گونه های جمع آوری شده متعلق به تیره های *Labiatae*, *Compositae*, *Leguminosae*, *Liliaceae*, *Rosaceae* و *Umbelliferae* است.

Ø بحث و نتیجه گیری: طبق بررسیهای بعمل آمده در منابع مختلف 96 گونه گیاهان دارویی از استان گزارش گردیده بود. که در طی این تحقیق 151 گونه گیاه دارویی از سطح استان جمع آوری و شناسایی گردید. در مقایسه با گیاهان دارویی جمع آوری شده در استان های بوشهر 70 گونه (7)، هرمزگان 113 گونه (8)، مرکزی 144 گونه (9)، کردستان 144 گونه (10)، تنوع بیشتری نشان می دهد اما در مقایسه با استان های زنجان 163 گونه (11)، همدان 315 گونه (12)، قزوین 250 گونه (13)، به نظر می رسد که از تنوع کمتری برخوردار است.

Ø واژه های کلیدی: گیاهان دارویی، مواد موثره، لرستان

آدرس مکاتبه: خرم آباد، خیابان کشاورزی، مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی لرستان

پست الکترونیک: shahlaahmadi@yahoo.com

مقدمه

تاچند دهه گذشته آنچه که بعنوان دارو مورد استفاده قرار می گرفت از منابع طبیعی و بطور عمده از گیاهان بدست می آمد. با پیشرفت سریع علوم داروهای سنتزی در بسیاری موارد جایگزین گیاهان دارویی شدند. تجربه نشان داد که داروهای سنتزی با تمام کارائی مورد توجه، اثرات نامطلوب بسیاری همراه دارند و روشن گردید که کمتر ماده خالصی وجود دارد که دارای اثرات سوء نباشد، به همین دلیل امروزه استفاده از گیاهان دارویی مورد توجه بسیار قرار گرفته است.

اما استفاده صحیح از گیاهان دارویی مشروط به وجود اطلاعات دقیق و عملی است که متأسفانه بر اثر مرور زمان و به علت دخالت افراد ناآگاه و سودجو منحرف گشته و مطالب غیر واقعی به آنها اضافه شده است که باید آنها را از هم جدا نمود.

تحقیق در زمینه شناخت گیاهان دارویی استان، تلاشی در جهت پاسخگویی به نیاز وسیع جامعه برای شناخت خواص و کاربرد گیاهان مفید می باشد. همچنین اجرای این طرحها درحقیقت به منزله زیر بنایی است که راه را برای تهیه طرحها و پروژه های تحقیقاتی دیگر مانند تعیین مواد موثره و کشت و اهلی کردن گیاهان دارویی را آسان می نماید.

استان لرستان با مساحتی نزدیک به $28329+100$ کیلومتر مربع دارای حدود 2 میلیون هکتار منابع طبیعی است که از این مقدار 649 هزار هکتار بصورت اراضی مرتعی و 885000 هکتار جنگل است. همچنین از نظر آب و هوایی دارای چهار اقلیم متفاوت (نیمه خشک، نیمه مرطوب معتدل، نیمه مرطوب سرد و اقلیم ارتفاعات) است.

با توجه به وضعیت خاص پستی و بلندی های استان که دارای حداقل ارتفاع 330 متر در منطقه پل زال و حداکثر 4050 متر در اشترانکوه می باشد و آب های سطحی فراوان و مخازن غنی آب زیر زمینی، وجود بیش از $1/5$ میلیون هکتار

جنگل و مرتع و اقلیم متنوع سبب تنوع چشمگیر فلور استان شده است، بطوریکه تاکنون درفلور ایرانیکا بیش از 1200 گونه گیاهی از استان گزارش گردیده است. تاکنون 600 گونه گیاهی توسط قهرمان (1) و مبین (2) از استان لرستان گزارش گردیده است. در بررسی بعمل آمده در کتب و منابع دارویی 96 گونه گیاه دارویی از استان گزارش گردیده است.

لرستان در غرب ایران بین 46 درجه و 51 دقیقه تا 50 درجه و 3 دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ و 32 درجه و 37 دقیقه تا 34 درجه و 22 دقیقه عرض شمالی از خط استوا قرار گرفته است. در حدود 60 درصد کل استان را اراضی کوهستانی تشکیل می دهد. همچنین اراضی تپه ای مساحتی معادل 15/5 درصد از کل استان را شامل می گردد، که شیب آن 25 تا 100 درصد می باشد. خاک این اراضی به علت وضعیت خاص توپوگرافی و شرایط آب و هوایی، تخریب منابع طبیعی، کشت و کار غلط و چرای بی رويه دارای فرسایش شدید می باشد. مهمترین کوه های استان لرستان عبارت از اشترانکوه با ارتفاع 4050 متر در الیگودرز، کوه گرین با ارتفاع 3623 متر بین بروجرد و اشترینان، کوه کمر بسته با ارتفاع 3200 متر در الیگودرز، هشتاد پهلوی با ارتفاع 2991 متر در جنوب خرم آباد، سفید کوه با ارتفاع 2931 متر در شمال غرب خرم آباد، همچنین کوه های کبیر کوه، قالیکوه، ورخاش، خرگوشناب، پشتکوه، بلوران، سرداب، گریوه است. بزرگترین و مهم ترین دشت ها و جلگه های استان عبارت از دشت سیلاخور در شمال غربی استان با قریب 70 هزار هکتار، دشت الیگودرز در شرق استان با 60 هزار هکتار، دشت کوه دشت در غرب استان با 40 هزار هکتار، دشت الشتر در شمال استان با مساحت 30 هزار هکتار، همچنین دشت کرگاه در جنوب شهر خرم آباد، ازنا در شرق خرم آباد، چغلوندی، نور آباد، طرهان و ناوه در شمال استان است. به علت وضعیت خاص پستی و بلندی های استان

پرس و خشک گردیده و در نهایت بر روی کاغذ گلاسه چسبانده شدند. از هر نمونه گیاهی مقداری بصورت خشک تهیه و در کلکسیون نگهداری گردیده‌اند. جهت شناسایی علمی نمونه های گیاهی از منابع گیاه شناسی (Flora iranica (3) و فلور ترکیه (4)، فلور ایران (5) و... استفاده شده است و در نهایت نمونه ها جهت شناسایی دقیق تر و تأیید شناسایی های صورت گرفته به ستاد موسسه ارسال و توسط مشاور گیاه شناسی طرح، شناسائی صورت گرفت. در هنگام جمع آوری گیاهان در خصوص نام محلی و موارد مصرف گیاهان مذکور اطلاعات موجود از ساکنین محل اخذ گردید. علاوه بر این با استفاده از کتاب و نسخ دارویی اطلاعات موجود تکمیل گردید.

یافته ها

در طی این پژوهش 151 گونه گیاهان دارویی از سطح استان جمع آوری و شناسایی گردید که نام علمی، نام های فارسی و محلی گیاهان جمع آوری شده، محل پراکنش و بخش های مورد استفاده آنها در جدول 1 آورده شده است. لازم به توضیح است که بر طبق بررسیهای بعمل آمده در منابع مختلف 96 گونه گیاهان دارویی از استان گزارش گردیده بود. گیاهان دارویی جمع آوری شده متعلق به 63 تیره و 90 جنس می باشند، بیشترین نمونه متعلق به تیره های *Lamiaceae*, *Asteraceae*, *Papilionaceae*, *Umbelliferae*, *Cruciferae*, *Anacardiaceae* , *Liliaceae* و *Rosaceae* بوده (جدول 3) و شامل 26٪ درخت و درختچه، 26٪ یک ساله، 38٪ چند ساله و 8/2٪ علفی دوساله می باشند. برخی از این گیاهان دارای موارد مصرف خاص در استان هستند (جدول 2) که در منابع مختلف به چنین موارد مصرفی اشاره نشده است.

لرستان و وجود مخازن غنی در طبقات آهکی و آبدهی چشمه های کارستیک (بین 200 لیتر تا سه متر مکعب در ثانیه) این استان حوضه آبریز علیای رودخانه های دز و کرخه را تشکیل می دهد و حدود 96 درصد سطح استان در محدوده آبریز این دو رودخانه قرار داشته و بخوبی از نعمت آب سطحی بهره مند است. تغییرات سالانه دما از الگوی جهانی عرض های میانه پیروی می کند و وابسته به تغییرات زاویه خورشید است و همانند الگوی دیگر نقاط عرض های میانه زنگوله مانند است. بطوریکه میانگین دمای ماهانه از ژانویه (دی) تا جولای (تیر) سیر صعودی داشته و از آن پس شروع به کاهش می کند و در تمام منطقه دی و تیر به ترتیب سردترین و گرمترین ماه های سال هستند.

تعداد ماه های گرم یعنی ماهایی که دمای متوسط روزانه آنها از 20 درجه بیشتر است از دو ماه در ایستگاه دره تخت تا هفت ماه در ایستگاه تنگ پنج متغیر است. حداکثر بارندگی ماهانه در مناطق با ارتفاع کمتر در دی ماه در مناطق با ارتفاع بیشتر در آذر یا بهمن رخ می دهد و در کل استان چهار ماه از سال خرداد تا شهریور بارندگی در حد صفر است. علت این عدم ریزش باران در فصل گرم سال، وجود پرفشارهای جنب حاره ای است که از ورود توده های هوای غربی به منطقه جلوگیری می کنند.

مواد و روش ها

جهت اجرای این طرح در ابتدا با استفاده از منابع موجود اقدام به استخراج لیست گیاهان دارویی گزارش شده از استان گردید. سپس با توجه به شرایط اقلیمی، استان به سه منطقه آب و هوایی، سردسیر، معتدل و گرمسیر تقسیم طبق جدول زمان بندی شده اقدام به نمونه برداری گردید. جمع آوری نمونه های گیاهی از سطح استان در حالتی که گیاه کامل (دارای ریشه، ساقه، برگ و گل و حتی الامکان میوه) باشد، انجام گرفت. سپس گیاهان مذکور

جدول شماره 1- گیاهان دارویی جمع آوری شده در استان لرستان

پراکنش	اندام مورد استفاده	نام محلی	نام فارسی	فرم رویشی	نام علمی
نوژیان	سرشاخه های گل دار	برنج داس	بومادران	علفی	<i>Achillea philla</i>
ریمله، ویسیان، نوژیان	سرشاخه های گل دار	برنج داس	بومادران	علفی	<i>Achillea wilhelmsii</i>
معمولان، یافته، بیشه	برگها	کمر آویز	پرسیاوش	پایا و چندساله	<i>Adiantum capillus veneris</i>
گیاه زراعی	پیاز	پیاز	پیاز	علفی	<i>Allium cepa</i>
تاف، قالی کوه، چغلوندی، گهر	پیاز	ذیل	موسیر	علفی	<i>Allium hirtifolium</i>
سفید کوه	برگ	بن سرخ، سرپا	پیاز یزدی	علفی	<i>Allium jesdianum</i>
کوهدشت چغابل، زاغه پازگنه	پیاز	سیر	سیر	علفی	<i>Allium sativum</i>
تخت چان میشوند، پل زال، شول اباد، نوراباد، ملاوی	گل، ریشه	گل هیرو	گل ختمی	علفی، پایا	<i>Altaea officinalis</i>
پل دختر، چغلوندی، چشمه علی	صمغ	ارجن، ارژن	بادامک	درختچه	<i>Amygdalus lycioides</i>
مدبه، معمولان، ملاوی، پل دختر، تشکن، کاظم گاو مرده	بذر	بایم تلونه	بادام تلخ	درختچه	<i>Amygdalus scoparia</i>
چمشک، شوراب، تنگ فنی	برگ، گل	گل گاو زوو	گونه ای گاوزبان	علفی دوساله	<i>Anchusa italica</i>
کولکنی، کوهدشت تنگ کبود، دربند کبود، واشیان، نوژیان، خرم آباد	کلیه اندام های گیاه	-	آناگالیس	علفی یکساله	<i>Angalis arrensis</i>
بروجرد، ونایی	ریشه	-	بابا آدم	علفی	<i>Arectium lappa</i>
خرم آباد	اندام های هوایی	خرس داری	درمنه	علفی یکساله	<i>Artemisia annua</i>
نوژیان، نور آباد، زاغه	اندام های هوایی	-	درمنه زاگرسی	خشبی چند ساله	<i>Artemisia haussknehti</i>
گرین	سرشاخه های گل دار، گل	جوشن	درمنه	چندساله	<i>Artemisia persica</i>
قالی کوه، آق بلاغ، چغلوندی	گون	گون گزی	گرخوانسار	چندساله	<i>Astragalus adscendens</i>
خرم آباد، ویسیان	میوه	ناخنک	گونه ای گون	علفی، یکساله	<i>Astragalus sp</i>
ازنا، ونایی	میوه	زرشک	زرشک	درختچه ای	<i>Berberis integrima</i>
بصورت زراعی در بروجرد و مناطق اطراف آن	ریشه غده ای	چغندر		علفی	<i>Beta vulgaris</i>
سفیدکوه، الیگودرز، نوژیان	ریشه	-	آرمک	علفی چند ساله	<i>Bieberateinia multifida</i>
الشتر، پل دختر، بولنار، رومشکان، سراب	پیکررویشی، میوه	سرخ داری	سینه کبکی	علفی، پایا	<i>Bongardia chrysogonum</i>
تخت، معمولان، ریمله					
یافته	ریشه	-	فاشرا	چندساله	<i>Bryonia dioica</i>

نام علمی	فرم رویشی	نام فارسی	نام محلی	اندام مورد استفاده	پراکنش
<i>Buplerum falcatum</i>	چندساله	چتر گندمی	-	برگ و بذر	گرین، اشترانکوه
<i>Capparis spinosa</i>	درختچه‌ای	علف مار	شمی شیطونی	پوست ریشه	ملاوی، خرم‌آباد، شوراب، تشکن
<i>Capsella bursa pastoria</i>	علفی، یکساله	کیسه کشیش	-	تاج برگ‌دار	شرق خرم‌آباد، ملاوی
<i>Cardaria draba</i>	علفی، پایا	ازمک	-	بذر	پل هرو، پل دختر، خرم‌آباد، الیگودرز
<i>Celtis caucasica</i>	درختی	داغداغان	تایی	میوه و شاخه و ریشه	نوژیان، سفیددشت، ملاوی، چگنی
<i>Cerasus manalab</i>	درختی	محلّب	ملهو	میوه، بذر	گهر، خرم‌آباد، اشترانکوه، شول‌آباد، هسکوان
<i>Cerategus monogyna</i>	درختچه‌ای	زالزالک	گیرچ	میوه	واشیان، خرم‌آباد
<i>Cersis siliquasterum</i>	درختچه‌ای	ارغوان	ارغو	گل، ریشه	معمولان
<i>Cherozophora obliqua</i>	پایا	گل داغ	گل داغ	سرشاخه‌ها	کوه‌دشت کونانی، هسکوان، چغلوندی، خرم‌آباد، پل دختر
<i>Cichorium intybus</i>	علفی، پایا	کاسنی	چغچغه	گل و ریشه	نوژیان، الیگودرز، چگنی، پانسار، زاغه
<i>Clematis orientalis</i>	پایا	کله ماتیس	,	جوانه تازه، برگ	گرین، خرم‌آباد، ازنا، گهر
<i>Colchicum speciosum</i>	پایا	گل حسرت،	گل گاو جفت	پیاز	گربت، هفت چشمه، معمولان، ریمله
<i>Convulvus arvensis</i>	علفی یکساله	پیچک صحرایی	پیچک	برگ، گل، بذر، ریشه	الشت، ویسیان، نورآباد، سفید کوه، معمولان، دره اسپر
<i>Coronilla varia</i>	علفی یکساله	یونجه باغی	,	برگ، بذر	خرم‌آباد، الشتر
<i>Crocus hasskenechtii</i>	پایا	گونه‌ای زعفران	پیشوک	پیاز	ازنا، بیشه
<i>Cuscuta monogyna</i>	علفی یکساله	سس تک‌بذر	دلیمه	گیاه گل‌دار	الیگودرز، الشتر، گهر، گرین کاکارضا، کهمان، تیان
<i>Cynodon dactylon</i>	علفی چند ساله	مرغ	مرغ	مرغ	خرم‌آباد، سفید کوه
<i>Daphne mucronata</i>	چندساله	مازریون	الف، تویک	ساقه پوست و برگ	ویسیان
<i>Descorania sophia</i>	علفی یکساله	خاکشیر	خاکشیر	بذر	شرق خرم‌آباد، گیلاند
<i>Echinophora cinera</i>	علفی چندساله	خوشاریزه کوهستانی	فیاله	برگ	گهر، الیگودرز
<i>Echinopora platyloba</i>	علفی چندساله	خوشاریزه	-	برگ	الیگودرز
<i>Ephedra major</i>	درختچه‌ای	ارمک رنگانگ	همیشه سبز	ساقه، برگ	تجره، نورآباد، هسکوان
<i>Epilobium hirsutum</i>	علفی چند ساله	بیدعلفی،	-	برگ	تجره، نورآباد،

پراکنش	اندام مورد استفاده	نام محلی	نام فارسی	فرم رویشی	نام علمی
نوژیان، تنگه فنی، زاغه، سفید کوه، گلپو، کاکارضا	برگ	زرشک	سریش	پایا	<i>Eremurus persicus</i>
نوژیان، تنگ فنی، زاغه، هسکوان، گلپو، کاکارضا	برگ	گنل	سنبل بیابانی	پایا	<i>Ereostachys pulvinaris</i>
نوژیان	شیرابه	شیرشیرک	فرفیون	علفی چند ساله	<i>Euphorbia cheriradenia</i>
بابازید	شیرابه	شیرشیرک	فرفیون	علفی چند ساله	<i>Euphorbia denticulata</i>
مناطق مختلف استان کشت می گردد	بذر	باقلا	باقلا	یکساله	<i>Faba vulgaris</i>
چگنی، زاغه، نورآباد، ونایی، ویسیان، بروچرد	برگها	پقازو	غازیاقی	دوساله	<i>Falcaria vulgaris</i>
پل دختر میان کوه	شیرابه	بژ	آنگوزه	پایا	<i>Ferula feotida.assa</i>
سفیدکوه چسکوان	شیرابه	بژ	بادیجه	پایا	<i>Ferula gumosa Boiss</i>
کوکلا، پل دختر، ملاوی، مدبه	میوه	انجیر	انجیر خوراکی	درختچهای	<i>Ficus carica</i>
مدبه، کوکلا، پل دختر، مورانی، ملاوی	میوه، شیرابه	انجیر	انجیر	درختچهای	<i>Ficus carica var. rupestris</i>
سفیدکوه، کهمان	برگ و تخم	ون	زبان گنجشک	درخت	<i>Fraxinus excelsior</i>
دارائی، الیگودرز، هسکوان	میوه و پیاز	اشک مریم	لاله واژگون	چند ساله	<i>Fritillaria imperialis</i>
خرمآباد، شوراب، ویسیان	برگ	شاه تره	شاه تره	یکساله	<i>Fumaria parviflora</i>
چغلوندی، چغلوندی رنجه	برگ	شاه تره	شاه تره	یکساله	<i>Fumaria vaillanti</i>
گهر، شول آباد، خرم آباد، الشتر	سرشاخه	-	شیر پنیر	علفی	<i>Galium verum</i>
الشتر	ریزوم	-	علف مبارک	علفی پایا	<i>Geum urbanum</i>
بروچرد، ملایر، خرم آباد، چغابل	برگ	ملیم	شیرین بیان	علفی پایا	<i>Glycyrrhiza glabra</i>
کاکارضا، ویسیان، کوهدشت، درود	گل، ساقه	کنگر	کنگر	علفی چند ساله	<i>Gundelia tourneforti</i>
الیگودرز، گرین	میوه	گلپر	گلپر	علفی پایا	<i>Heracleum persicum</i>
معمولان، پل دختر، خرم آباد، چنار	اعضای هوایی گیاه	,	نعل اسبی	علفی یکساله	<i>Hippocrepis unisiliqua</i>
گیاه زراعی	بذر	جو	جو		<i>Hordeum vulgare</i>
خرم آباد تاف، زاغه، شول آباد، الشتر، نوژیان	برگ بذر	بنگ لیل	بذر ابنج	علفی دوساله	<i>Hyoscamus nigra</i>
گهر، خرم آباد، تاف، نورآباد، الیگودرز، پرسک، زاغه	سرشاخه	گل راعی	علف چای	علفی پایا	<i>Hypericum scaberrum</i>
کهمان، کمالوند	برگ، پوست		گردو	درختی	<i>Juglans regia</i>
اشترانکوه	سرشاخه	اوس، اورس	ارس	درختی	<i>Juniperus excelsa</i>
ویسیان نثاروله، الشتر، خرم آباد شوراب	میوه، سرشاخه	,	لالمانتیا	علفی یکساله	<i>Lallemantia iberica</i>

نام علمی	فرم رویشی	نام فارسی	نام محلی	اندام مورد استفاده	پراکنش
<i>Lathyrus aphaca</i>	علفی پایا	خطر بی برگ	هله	بذر	سپیددشت
<i>Lythrum salicaria</i>	علفی یکساله	خون فام	،	سرشاخه و گل آذین	چگنی، بروجردسراب چنارستان، ازناگریت، امام زاده احمد، الیگودرز گند مینه، زالیان الیگودرز، تجربه، خرم آباد
<i>Malva neglecta</i>	پایا	پنیرک	توله	برگ	زاعه، الیگودرز مقانک، الشتر
<i>Marrubium vulgare</i>	پایا	فراسیون	،	سرشاخه های گل دار	پل زال، نورآباد داریاراحمدی، ویسیان، معمولان
<i>Matricaria aurea</i>	دوساله	گل بابونه	گل بابونه	گل خشک	پل هرو
<i>Matricaria recutita</i>	علفی، یکساله	بابونه داروئی	-	گل	خرم آباد سفید کوه، الشتر، اشترانکوه، ویسیان، نورآباد، نوژیان
<i>Melilotus officinalis</i>	علفی دوساله	یونجه زرد	-	سرشاخه گلدار	رازان
<i>Mentha longifolia</i>	علفی چند ساله	پونه	پنبه	برگ	نوژیان، خرم آباد، چگنی، بابازید
<i>Myrtus communis</i>	درختچه ای	مورت	مورد	برگ ها	چمشک، ازنا گریت، ویسیان
<i>Nasturtium officinale</i>	پایا و آبی	علف چشمه	بلمک، کلشک	گیاه کامل	گرین
<i>Nepeta crispa</i>	علفی چند ساله	مفراح	مفرح	سرشاخه های گلدار، گیاه کامل	الیگودرز به خمین
<i>Nepeta strausii</i>	علفی	-	-	سرشاخه های گلدار،	بیدستانه
<i>Nepeta elymatica</i>	علفی چند ساله	پونه سای	پونه	سرشاخه های گلدار،	ملاوی، دژپل
<i>Nerium oleander</i>	درختچه زینتی	خرزهره	زله	گل، شیرابه، برگ	الشتر هنام، 20 کیلومتری جنوب غرب خرم آباد
<i>Nigella arvensis</i>	علفی یکساله	سیاه بذر هرز	سیاه بذر	بذر	چگنی، سراب چنگایی
<i>Nuphar luteum</i>	پایا	لاله مردابی زرد	-	ریزوم و عصاره	کوه دشت
<i>Olea europaea</i>	درخت	زیتون	کلکومه	روغن زیتون، بذر	الیگودرز آب گرمک، پل دختر، ملاوی، دورود داریاب
<i>Ononis spinosa</i>	بوته های پایا	خارخر	-	ریشه، برگ و گل	خرم آباد، تشکن
<i>Onopordon acantium</i>	علفی	خار پیرزن	-	ریشه و برگ	کاکارضا
<i>Orchis muscula</i>	پایا	ثعلب	-	غده	چگنی پانثار، ملاوی، بیشه
<i>Paliurus spinosa christi</i>	درختچه	سیاه تلو	آهن دره	میوه، ریشه و برگ	چمشک کوگان، گهر، ویسیان، معمولان
<i>Papaver rhoeasa</i>	علفی یکساله	خشخاش	خشخاش زراعی	غنچه ها	سفیدکوه، بروجرد، الشتر
<i>Peganum harmala</i>	علفی پایا	اسپند	اسفن	بذر و میوه	

نام علمی	فرم رویشی	نام فارسی	نام محلی	اندام مورد استفاده	پراکنش
<i>Pistacia atlantica</i>	درخت	بنه	کلنگ	شیره گیاه	تخت چان، تنگ فنی، کهمان، سفیدکوه، یافته، کاکارضا، شوراب چنار بگالی، ملاوی، ونایی، ازنا
<i>Pistacia khinjuk</i>	درخت	خنجوک	گلنیک نرمه	میوه	ملاوی، شوراب چنار بگالی
<i>Plantago lanceolata</i>	علفی پایا	بارهنگ سرنیزه‌ای	-	بذر	خرم‌آباد، پل دختر، قلعه رزه، پانسار
<i>Plantago major</i>	پایا	بارهنگ کبیر	-	ریشه، برگ بذر	گهر، خرم‌آباد، پانسار
<i>Plantago psyllium</i>	یکساله، ساقه علفی	اصفرزه	بارهنگ کتانی	بذر، برگ	پل دختر، گراشکوه، واشیان
<i>Plantanus orientalis</i>	درخت	چنار	چنار	برگ	خرم‌آباد،
<i>Portulaca oleracea</i>	علفی یکساله	خرفه	پرپلیک	بذر	خرم‌آباد، شوراب، تجربه، ویسیان
<i>Punica granatum</i>	درختچه	انار	انار	گل، برگ، میوه، پوست شاخه	چگنی تا تافینه
<i>Pyrus gelabera</i>	درخت	انچوچک	مرو	میوه	تاف، گهر، سفید دشت، هسکوان
<i>Quercus brantii</i>	درخت	بلوط ایرانی		میوه	ملاوی، خرم‌آباد، سفیدکوه، چم تکه، کوه دشت
<i>Quercus infectoria</i>	درخت	دارمازو،	دار مازی	پوست، برگ	خرم‌آباد، چم تکه
<i>Reseda luteola</i>	علفی	گونه‌ای ورث	،	بذر، سرشاخه‌های گل‌دار خشک شده	اشترانکوه، کوه دشت، چگنی
<i>Rhamnus cathartica</i>	درختچه‌های کوچک	سیاه تنگرس طبی	تنگز	شاخه‌های جوان	درود
<i>Rhaphanus sativus</i>	دوساله	ترپ	ترپ	ریشه غده‌ای	گیاه زراعی در استان
<i>Rheum ribes</i>	علفی چندساله	ریواس	ریواس	دمبرگ و عرق گیاه	سفیدکوه، الشتر، کاکارضا
<i>Rhus coriaria</i>	درختچه	سماق	سماق، ترش	برگ میوه	ونایی، چگنی سماق
<i>Rosa canina</i>	درختچه	نسترن	گل	قسمت گوشتدار و کوزه‌ای	الشتر
<i>Rubus caesius</i>	درختچه کوتاه رونده	تمشک	گل باغی، گل محمدی	برگ، جوانه گل و ریشه	الشتر، تاف تافینه، الشترکهمان
<i>Salix alba</i>	درخت	بید	بید	پوست درخت	خرم‌آباد سفیدکوه
<i>Salvia hydreange</i>	علفی چند ساله	مریم گلی	گل اروانه	سرشاخه گل‌دار	گهر
<i>Salvia multicaulis</i>	علفی چند ساله	مریم گلی پر ساقه	گل اروانه	سرشاخه گل‌دار	معمولان، ریمله، اشتران کوه، پرسک،
<i>Salvia reuterano</i>	پایا	مریم گلی اصفهانی	شاپنه	اسانس گیاه	گهر، زاغه
<i>Salvia sclarea</i>	دوساله	مریم گلی	شاپنه	سرشاخه گل‌دار	ریمله، شوراب

پراکنش	اندام مورد استفاده	نام محلی	نام فارسی	فرم رویشی	نام علمی
اشترینان، پل هرو	اسانس	-	مریم گلی هرز	علفی، پایا	<i>Salvia virgata</i>
سفیدکوه، ریمله، خرم آباد، الشتر پرسک، چغلوندی	کلیه اعضای گیاه	-	توت روباه	علفی	<i>Sanguisorba minor</i>
تنگ فنی کول کنی، پا علم	سرشاخه های گل دار	جاتره	مرزه خوزستانی	چندساله	<i>Satureja khuzestanica</i>
کوهدشت، پل دختر	سرشاخه های گل دار	-	مرزه	چندساله	<i>Satureja macrosiphone</i>
ماژین	سرشاخه های گل دار	جاتره	مرزه رشینگری	چندساله	<i>Satureja rechingeri</i>
خرم آباد سفیدکوه	ریشه	پینامه نر	،	دوساله	<i>Smyrniun auseri</i>
خرم آباد، چم تکه، سفیدکوه	ساقه	پینامه ماده	آوندل	دوساله	<i>Smyrniun cordifolium</i>
چغلوندی، زاغه، قالی کوه	برگ، میوه، سرشاخه گلدار	رارژک	تاج ریزی	یکساله، علفی	<i>Solanum nigrum</i>
چغلوندی، زاغه، سراب داراب، قالی کوه	میوه	رارژک	تاج ریزی	یکساله	<i>Solanum nigrum var. nigrum</i>
دالانی، زالیان، اشترینان، خرم آباد باوی	سرشاخه های گلدار	کلکنه	چای کوه	پایا درین چوبی	<i>Stachys lavandulifolia</i>
رازان، گهر، شول آباد، نوژیان، الشتر، چگنی، اشترانکوه، بزوی	پوست	گز	گز	درخت	<i>Tamarix gallica</i>
کهمان	گل	-	بابونه گاوی	دو یا چندساله	<i>Tanacetum parthenium</i>
زاغه، درود، سفره کوه	سرشاخه های گلدار	-	مریم نخودی	علفی چند ساله	<i>Teucrium orientalis</i>
عمارات، کاکارضا، الشتر پرسک، تی	سرشاخه های گلدار	-	مریم نخودی	پایا کرکینه پوش	<i>Teucrium polium</i>
کاکارضا، گلهو، قالی کوه، الیگودرز،	سرشاخه های گلدار	ازبوه، ازگوه	آویشن	پایا بوته ای	<i>Thymus daenensis</i>
الشتر پرسک، کمندان، کهمان،	سرشاخه های گل دار	ازبوه	آویشن	بوته ای پایا	<i>Thymus eriocalyx</i>
الیگودرز دره دایی	سرشاخه های گل دار	ازبوه	آویشن	بوته ای پایا	<i>Thymus falax</i>
گهر، شول آباد، ملاوی، الشتر، معمولان، خرم آباد، ریمله، الشتر، سپیدکوه	برگ، میوه	شنگ	شنگ	پایا	<i>Tragapogon caricifolius</i>
خرم آباد	ریشه، میوه	پی کوله	خارخسک	علفی	<i>Tribulus terrestris</i>
ازنا	ریزوم	کر پی	لونی کرپی	پایا تالابی آبی	<i>Typha latifolia</i>
چگنی	پوست ثانویه	وزم	اوجا	درخت	<i>Ulmus minor</i>
گراشکو	ریشه	گزنه	گزنه	علفی چندساله	<i>Urtica dioica</i>
خرم آباد سفیدکوه، هکسوان	بذر، ریشه	سی گلینه	صابونک	علفی، یکساله	<i>Vaccaria pyramidata</i>
الیگودرز کاظم آباد، گهر، اکبر آباد، زاغه، قلعه خانی	گیاه کامل	-	سبزاب آبی	یکساله، پایا	<i>Veronica anagallis aquatica</i>

پراکنش	اندام مورد استفاده	نام محلی	نام فارسی	فرم رویشی	نام علمی
نوزبان	آرد بذر	گاینه	گاو بذر	علفی، تیره بقولات	<i>Vicia ervilia</i>
خرم آباد، سفیددشت، گل هو، الشتر، سفیدکوه، کاکارضا، رومشکان	سرشاخه های گلدار	بنفشه	گل بنفشه	یک، دو ساله	<i>Viola tricolor</i>
دورود داراب	میوه، گل	چکم	دارواش	درختچه	<i>Viscum album</i>
ملاوی، خرم آباد، شوراب، تشکن، کوه دشت، پل دختر	میوه، سرشاخه های گلدار	کرف	پنج انگشت	درختچه	<i>Vitex pseudo negundo</i>
پرسک، تی	میوه، برگ	مو	مو، تاک	درختچه	<i>Vitic vinifera</i>
رازان، اشترانکوه، الیگودرز، گریت، زاغه	اعضای هوایی گیاه	پونه کوهی	کاکوتی	چندساله	<i>Ziziphora clinopodio ides</i>
پارک جنگلی، چم قلندر، سیاهپوش	اعضای هوایی گیاه	-	گونه ای کاکوتی	یکساله	<i>Ziziphora tenuir</i>
الیگودرز	میوه	عنو	عنا ب	درختچه	<i>Ziziphus jujuba</i>
ملاوی، پل دختر کول کنی، واشیان	میوه، برگ	رملیک، دره	کنار پارسی	درختچه	<i>Ziziphus nummularia</i>

جدول (3) گیاهان دارای مصارف سنتی خاص در استان لرستان (مطالب این جدول باورهای مردم لرستان در خصوص گیاهان دارویی است)

Adiantaeae

<i>Veners Adiantum Capillus</i>	پر سیاوش، خون سیاوش
جهت درمان عفونت های ریوی و نزله، نوعی شربت تهیه و مصرف می گردد. همچنین برگ های له شده آن جهت کاهش درد محل گزش مار به کار می رود. خاکستر سوخته آن مخلوط با آب برای درمان شوره سر مصرف می شود.	

Anacardiaceae

<i>Pistacia atlantica</i>	بنه، گلنگ
برای درمان زخم های عفونی صمغ را حرارت داده تا نرم شود، سپس آن را روی موضع قرار می دهند، در عفونت های ریوی صمغ را روی حرارت قرار داده تا بسوزد و دود حاصله تنفس می گردد. برای جلوگیری از پیشرفت پوسیدگی دندان، مقداری صمغ سوخته را در موضع پوسیدگی قرار می دهند برای درمان ورم معده و زخم اثنی عشر به اندازه یک فندق از صمغ خام همراه با شکر هر روز ناشتا مصرف می گردد.	
<i>Pistacia Khinjuk</i>	خینجوک، کلنگ نرمه
از میوه های رسیده بعنوان تنقلات و جهت رفع سنگینی معده و نفخ استفاده می گردد. برای درمان چشم درد و ریزش مو صمغ را سوزانده دوده حاصله را به چشم می رسانند.	
<i>Rhus Coriaria</i>	سماق، تورسماق، ترش
در موارد کم اشتها میوه را به صورت پودر مصرف می گردد. در دام پزشکی جهت درمان زخم دهان دام هایی نظیر گاو و گوسفند مورد استفاده قرار می گیرد.	

Asteraceae

<i>Achillea Phyllia</i>	بومادران، برنج داس
<i>Achillea Wilhelmsii</i>	و
برای درمان دل درد، سوء هاضمه بصورت دم کردنی مصرف می گردند.	
<i>Eqinops Spp</i>	شکر تیغال، قن شکروک
جهت درمان زخم ها، ساقه را پس از خشک کردن پودر نموده روی محل زخم می پاشند.	
<i>Gundelia tornefortii</i>	کنگر
جهت درمان زخم های ناشی از سوختگی که عفونی شده اند مخلوط خاکستر گل های کنگر با شیر یا خامه اسفاده می گردد. همچنین برای دفع انگل	

<i>Artemisia annua</i>	های روده ای کنگر را در شیر پخته و مصرف می کنند . درمنه، خرس داری
<i>Trogopogon Caricifolium</i>	برای درمان عفونت های پوستی در انسان و دام و نیز در موارد سرمازدگی به صورت ضماد مورد استفاده قرار می گیرد. گونه ای سنگ
<i>Matricaria aurea</i>	جهت تنظیم فشار خون و پایین آوردن چربی خون، تمام پیکره گیاه و به ویژه گلها به صورت چای مصرف می گردد. بابونه، گل بابونه، گل بوبنه، گل خاینه جهت درمان دل درد، نفخ، سرما خوردگی و عفونت های زنانه به صورت چای و بخور مصرف می گردد .

Brassicaceae

<i>Descorania Sophia</i>	خاکشیر برای درمان سرگیجه به مدت 2 ساعت در آب خیسانده، سپس مصرف می گردد. جهت درمان اسهال بصورت یخ مال و بدون آب. برای دفع کرم های روده ای آنرا جوشانده با نبات شیرین و ناشتا مصرف می گردد.
<i>Nasturtium Officinale</i>	علف چشمه، بلمک برای درمان درد مفاصل و روماتیسم، تمام پیکره رویشی گیاه را اندکی حرارت داده، بصورت گرم در محل دردناک قرار داده می شود.

Lorantaceae

<i>Viscum album</i>	دارواش، چکم، نوکه برای سرباز کردن دمل های پوستی و زدودن موهای زاید بدن، میوه پخته دارواش مورد استفاده قرار می گیرد.
---------------------	--

Euphorbiaceae

<i>Euphorbia Spp</i>	فرفیون، شیر شیرک برای درمان میخچه و زگیل، شیرابه گیاه را دو یا سه بار روی موضع اثر می دهند.
----------------------	--

Fagaceae

<i>Quercus branti</i>	بلوط، بلی پوست نازک داخل میوه با نام محلی جفت، جهت زخم و جراحات دستگاه گوارش به مقدار کم به صورت چای مصرف می شود. میوه بلوط بصورت بوداده و پودر شده جهت درمان اسهال بصورت مخلوط با ماست مصرف می گردد.
<i>Quercus infectoria</i>	بلوط دارمازو، دارمازی در درمان سوءهاضمه، به عنوان داروی ملین ازگز علفی استفاده می گردد. انواع گال های ایجاد شده توسط حشرات مازوج زرد و سبز جهت تسکین درد دندان مورد استفاده قرار می گیرد (مازوج را پودر نموده روی دندان قرار می دهند).

Juglandaceae

<i>Juglans regia</i>	رماتیسم مفصلی جهت تسکین درد مفاصل برگها را جوشانده سپس با مقداری آرد و نمک مخلوط و در موضع قرار می دهید.
----------------------	---

Lamiaceae

<i>Eremostachys laevigata & Eremostachys Pulvinata</i>	گونه ای سنبل بیابانی، گنل جهت ضد عفونی دستگاه اداری و تناسلی بویژه در زنان، همچنین در موارد مارگزیدگی برگها را پس از جوشاندن در محل مارگزیدگی قرار می دهند و در تهیه رنگ های زرد در رنگرزی الیاف پشم جهت بافت فرش و جاجین (ماشته) مورد استفاده قرار می گیرد. جهت تسکین درد ناشی از گزش حشرات از جوشانده برگهای خشک گیاه استفاده می گردد.
<i>Mentha logifolia</i>	پونه، پینه، گل پینه جهت دفع صفرا، مقداری پونه را با دو بذر اسفند در یک لیوان آب جوشانده با قدری عسل یا نبات شیرین و سپس مصرف می گردد. برای رفع نفخ، کم اشتها و سنگینی معده به صورت تازه و یا خشک بصورت چای مصرف می گردد .
<i>Salvia hydreange & Salvia multicaulis</i>	گل آرونه جهت رفع سرماخوردگی و تقویت عمومی سرشاخه های گل دار به صورت چای مصرف می شود .
<i>Stachys lavandulifolia</i>	چای کوهی، کلکنه درمان سرماخوردگی، سرشاخه های گلدار به صورت چای مصرف می شود .

<i>Teucrium Polium</i>	گلپوره، حلیه
جهت رفع اخلاط و مشکلات تنفسی همچنین مسمومیت های سبک سرشاخه های گلدار به صورت جوشانده مصرف می گردد .	
<i>Satureja khuzestanica, S. rechingeri</i>	مرزه خوزستانی، مرزه رشینگری
جهت درمان سنگ های مجاری ادرار، زالو گرفتگی، دفع انگل ها در دام ها مورد استفاده قرار می گیرد.	
<i>Thymus daenensis, T. Kotschyanus, T. Pubescens, T. Falax, T. eriocalyx</i>	آویشن
جهت درمان سرماخوردگی و آسم و تب و خستگی و سیاه سرفه و عدم دفع ادرار و اختلالات کلیوی به صورت چای یک یا دو فنجان در روز و همچنین جهت ناراحتی های گوارشی از قبیل نفخ معده و به عنوان ادویه در تهیه اغذیه گوشتی به ویژه کباب مصرف می شود .	
<i>Ziziphora clinopodioides</i>	گونه ای کاکوتی، پونه کوهی
تقویت دستگاه گوارش به صورت چای مصرف می گردد .	
<i>Ziziphora tenuior</i>	گونه ای کاکوتی
تقویت دستگاه گوارش به صورت چای مصرف می گردد .	

Liliaceae

	بن سرخ، سورپا
<i>Allium haementhoides</i>	
جهت درمان ناراحتی های کلیوی بخصوص دفع سنگ های کلیوی و تسکین دردهای گوارشی و روماتیسمی، بصورت دم شده و یا به شکل آتش همراه با برنج مصرف می شود که در درمان سرما خوردگی مؤثر است .	
<i>Allium hirtifolium</i>	موسیر، ذیل
جهت درمان رطوبت و دردهای مفصلی و تنظیم فعالیت دستگاه گوارش پس از شیرین شدن در داخل ماست یا دوغ و قبل از شیرین شدن همانند سیر در تهیه غذا مورد استفاده قرار می گیرد .	
<i>Fritillaria imperialis</i>	لاله سرنگون، آشک مریم
جهت درمان دمل های چرکی، پیاز را پس از خشک کردن بصورت پودر در آورده و در محل دمل می بندند و یا پیاز تازه را کوبیده مصرف می کنند برای تحمل زایمان و کاهش درد ناشی از آن خمیر پیاز لاله سرنگون روی شکم زانو می بندند .	
<i>Eremurus Persicus</i>	گونه ای سریش، زرشک
جهت درمان کم اشتهاپی و پیش گیری از تصلب شراین به کار می رود . همچنین ضماد آن برای جوش خوردن استخوان شکسته و انقباض عضلات مصرف می گردد .	
<i>Nectaroscordeum tripedale, N. coelzi</i>	پیاز تابستان لرستانی، انشک
به صورت تازه خوری و یا خشک شده در تهیه غذا و جهت درمان دردهای روماتیسم مصرف می گردد	

Malvaceae

	گل هیرو، گل ختمی
<i>Althaea officinalis</i>	
جهت درمان استفراغ ریشه را با شیر پخته و تا بند آمدن استفراغ مصرف می گردد .	
<i>Malva neglecta</i>	پنیرک، توله
درمان گلودرد برگ ها، گلها و میوه آن را جوشانده روزی سه قاشق غذاخوری مصرف می شود .	

Moraceae

<i>Ficus Carica</i>	انجیر، کره
جهت درمان زگیل شیر خارج شده از گیاه در اثر کندن میوه یا برگ چند نوبت بررسی زگیل مالیده می شود . جهت درمان تنگی نفس و اسم میوه انجیر را با شیر جوشانده و مصرف می شود .	

Papilionaceae

<i>Faba vulgaris</i>	باقلا، باقله
جهت تسکین درد دندان مخلوط باقلای پخته و صمغ زرد (ژوی) مورد استفاده قرار می گیرد . برای تسکین دردهای ناشی از کوفتگی و رفع ورم پستان (به علت تجمع شیر) و جهت سرباز کردن دمل و خروج چرک، مخلوط آرد باقلا، آرد جو، سرکه و نعنا پخته را در موضع می بندند . برای درمان موهای زائد صورت در خانم ها پس از کندن موهای مذکور خمیر حاصل از پودر باقلا در آب لیمو را بصورت ماسک مورد استفاده قرار می گیرد .	

Glycyrrhiza glabra

شیرین بیان، ملیح، بله

درمان ناراحتیهای دستگاه گوارش مانند زخم روده، ریزوم را جوشانده شیره غلیظی از آن تهیه سه نوبت در روز مصرف می گردد. از مخلوط شیرابه غلیظ حاصل از جوشاندن زیوم و زرده تخم مرغ ضمادی به دست می آید که رب سوز نامیده می شود و برای شکسته بندی مورد استفاده قرار می گیرد.

Plantaginaceae

Plantago lanceolata, Plantago major

یارهنگ، خارچنک

جهت درمان زخم های موجود در دهان (آفت) برگ های گیاه را پس از شستشو در دهان جویده ولی خورده نشود.

Plantago Psyllium

بارهنگ، بالنگو

درمان زخم ها و آبسه ها از جوشاندن بذر آن لعابی به دست می آید که بر روی موضع گذاشته می شود.

Polygonaceae

Rheum ribes

ریواس، ریواس

درمان نرمی استخوان و تقویت بینایی دم برگ و ساقه به صورت عرق مصرف می شود.

Punicaceae

Punica granatum

انار

در درمان اسهال بزرگسالان انار را در خمیر گرفته در آتش گذاشته پس از پخته شدن مصرف می گردد

Rosaceae

Amygdalus lycioides

بادام کوهی، ارژن، ارژه

صمغ حاصل از آن با نام محلی ژوی جهت تسکین درد دندان و شستشوی موی سر مخلوط با زرده تخم مرغ مصرف می گردد. جهت دفع انگل های روده ای از جوشانده برگ آن استفاده می گردد.

Cerasus mahalab

محلله، ملهو

جهت درمان عفونت بویژه عفونتهای با منشاء سرماخوردگی میوه را پخته و آب آن را می نوشند. همچنین جهت تسکین دردهای روماتیسمی مخلوط مغز بذر محلب و روغن حیوانی را به صورت ضماد در موضع دردناک قرار می دهند.

نسترن، گل باغی، گل باخی *Rosa canina*

ضد سم مار، گلبرگ ها را کوبیده در محل نیش مار قرار می دهند درمان یبوست های مزمن و میکروب کش مخلوط با ماست و دوغ مصرف می گردد.

Rhamnaceae

Rhamnus catharica

سیاه تنگوس طبی، تینگز

جهت پایین آوردن فشار خون و درمان نارحتی های کلیوی، جوشانده حاصل از شاخه های آن مصرف می گردد.

*christi*سیاه تلو، آهن دره *Paliurus spina*

به منظور درمان خونریزی لثه، مقداری از میوه آن را جوشانده، به عنوان دهان شویه مورد استفاده قرار می گیرد.

Solanaceae

solanum nigrm var. nigrum

تاج ریزی رارژک

در موارد یبوستهای مزمن میوه گیاه بصورت تازه یا خشک شده مصرف می گردد.

Thymelaeaceae

Daphne mucronata

دافنه، توی لک، الف

جهت درمان زگیل از پوست تازه و یا خشک آن استفاده می گردد از ریشه و ساقه آن نوعی سرمه تهیه می شود و اعتقاد براین است که بینایی را تقویت و از آب مروارید جلوگیری می نماید.

Ulmaceae

Ulmus minor

اوجا، وزم

درمان نازایی، شاخه های جوان و پوست درخت را جوشانده شیره حاصله بصورت شربت مصرف می شود. شکسته بندهای محلی جوشانده برگ و پوست آن را با پیه گوسفند برای درمان شکستگی مورد استفاده قرار می دهند.

Umbelliferae

باریجه، بیژ، بژ

<i>Ferula ovina</i>	در هنگام ختنه کودکان در آتش انداخته و اعتقاد براین است که مانع رسیدن بوهای مضر به فرد می‌گردد . کما، کمه
<i>Ferula angulata</i>	در درمان کمر درد قسمتهای هوایی و ریشه به صورت پخته روی محل قرار داده می‌شود . چوبل، چوپر
<i>Smyrniun cordifolium</i>	درمان دردهای کلیوی، ساقه و برگ بصورت چای مصرف می‌گردد دم کرده آن جهت رفع نفخ شکم حیوانات به کار می‌رود . آوندل، پینومه، آوندل ریشه و ساقه بعنوان یک ماده غذایی بصورت خام یا پخته مصرف می‌گردد .

جدول شماره 3- مهمترین تیره‌های گیاهی بر حسب درصد

گونه‌های جمع‌آوری شده

ردیف	تیره	درصد
1	Anacardiaceae	4
2	Asteraceae	10/9
3	Cruciferae	5/4
4	Lamiaceae	12
5	Liliaceae	6/1
6	Papilionaceae	9/5
7	Rosaceae	8/2
8	Umbelliferae	8/2

بحث و نتیجه گیری

انجام این پژوهش، گام مثبتی در جهت شناخت بهتری از موقعیت گیاهان دارویی و نیز توانمندی‌های استان در امر شناسایی گیاهان دارویی، فرآورده‌های جنبی آنها جهت استفاده در صنایع تبدیلی است، بررسی‌ها نشان می‌دهد که این استان از نظر گسترش و پراکندگی گیاهان دارویی و فرآورده‌های فرعی بسیار غنی و دارای ارزش اقتصادی زیادی است که با استفاده‌های معقول و منطقی، می‌توان به نحو شایسته‌ای از آنها استفاده نمود.

وضعیت خاص پستی بلندی‌های استان (حداقل ارتفاع 330 متر در منطقه پل ز ال و حداکثر ارتفاع 4050 متر در اشترانکوه)، آبهای سطحی فراوان و مخازن آب زیرزمینی غنی، وجود بیش از 1/5 میلیون هکتار جنگل و مرتع و اقلیم متنوع سبب تنوع چشمگیر پوشش گیاهی استان گردیده است

که بسیاری از آنها دارای اهمیت خاصی در صنایع مختلف می‌باشند .

طبق بررسیهای بعمل آمده در منابع مختلف 96 گونه گیاهان دارویی از استان گزارش گردیده بود، که در طی این تحقیق 151 گونه گیاه دارویی از سطح استان جمع‌آوری و شناسایی گردید، در مقایسه با گیاهان دارویی جمع‌آوری شده در استان‌های بوشهر 70 گونه (6)، هرمزگان 113 گونه (7)، مرکزی 144 گونه (8)، کردستان 144 گونه (9)، تنوع بیشتری نشان می‌دهد اما در مقایسه با استان‌های زنجان 163 گونه (10)، همدان 315 گونه (11)، قزوین 250 گونه (12)، به نظر می‌رسد که از تنوع کمتری برخوردار است. لازم به ذکر است با توجه به وسعت استان و وجود کوه‌های عظیم اشترانکوه، سفید کوه، گرین و میان‌کوه که دست رسی به آنها بسیار مشکل و در بعضی قسمت‌ها با تجهیزات موجود غیر ممکن است، تعدادی از نمونه‌های گیاهی با خواص دارویی جمع‌آوری نشده باشند، بنابراین در آینده و در تحقیقات دیگر امکان افزوده شدن گیاهان جدیدی به فهرست گیاهان دارویی استان لرستان وجود دارد.

نتایج بدست آمده از اجرای این پژوهش می‌تواند به صورت یک هسته مرکزی جهت گسترش فعالیت در زمینه‌های مختلف از قبیل اجرای طرحهای تحقیقاتی در خصوص اثرات درمانی آنها، اهلی نمودن و کاشت در سطح وسیع، احداث

واحدهای صنعتی تبدیلی و بسته بندی گیاهان مذکور مورد استفاده قرار بگیرد.

همچنین اشتغال بخشی از نیروی کار فعال در مراحل مختلف تهیه، تولید و عرضه اینگونه گیاهان و مهمتر از همه جلوگیری از بهره برداری های بی رویه توسط سودجویان گامی در حفظ ذخائر ژنتیکی گیاهی استان و کشور است. وجود گیاهان دارویی نادر، در معرض خطر انقراض و انحصاری در بین گیاهان معرفی شده استان ضرورت توجه به این گیاهان را دو چندان می نماید. بعلاوه تجربیات بدست آمده می توانند در افزایش اطلاعات دست اندر کاران، علاقمند و خصوصاً افرادی که مایل به کار در این زمینه هستند، مفید واقع گردد.

از آنجائیکه گیاهان دارویی کاربرد وسیعی در صنایع داروسازی، لوازم بهداشتی و آرایشی غذایی... دارند، لذا پیشنهاد می گردد کلکسیون از این گیاهان بصورت زنده تهیه گردد. و سپس به مطالعه اثر فاکتورهای اکولوژی نظیر، نوع خاک، زمان و روش کاشت، میزان و روشهای مختلف آبیاری، اثر مقادیر مختلف کود... بر کیفیت و کمیت مواد مؤثره گیاهان بصورت طرح های جداگانه پرداخته شود.

ارائه شیوه های کاشت، تکثیر و تولید گونه های بومی مورد نیاز صنایع مختلف، ترغیب بهره برداران به کاشت اینگونه گیاهان به جای بهره برداری از طبیعت می تواند گامی در حفظ ذخایر مهم گیاهی استان و همچنین کوتاه نمودن دست سودجویان از طبیعت باشد.

برقراری ارتباط با بازار جهانی گیاهان دارویی و تعیین اولویت های آنها، استاندارد سازی گیاهان دارویی کاشته شده و محصولات نهایی یا حد واسط جهت یافتن بازارهای خارجی از اهمیت خاصی برخوردار است. همچنین معرفی گیاهان دارویی بومی استان و بازار یابی آنها از مسائلی است که باید مورد توجه قرار بگیرد. تشکیل تعاونی هایی از فارغ التحصیلان رشته های تولیدات گیاهی و سایر رشته های کشاورزی جهت تولید و فرآوری گیاهان دارویی و بهره برداری از اراضی درجه دو جهت کاشت اینگونه گیاهان احداث و راه اندازی واحدهای صنعتی کوچک اسانس و عرق گیری می تواند گامی مؤثر در ایجاد اشتغال و درآمد در استان باشد.

References

1. Ghahreman A, Flora of Iran in natural colors, Tehran, Iran, 1980-1999; 1-18.
2. Mobayen S, Flora of Iran, Tehran University, Tehran, Iran, 1955-1980; 1-4.
3. Rechinger K, Flora iranica, 1963-1982; No: 162, 161, 158, 157, 154, 152, 151, 150, 149, 147, 145, 144, 140, 139, 136, 126, 125, 123, 122, 121, 120, 117, 112, 110, 95, 90, 70, 66, 68, 56, 34, 32, 26.
4. Davis PH, Flora of turkey and the east Aegean Island, University of Edinburgh, 1970; 3.
5. Asadi M, Flora of Iran, Research Institute of Forest and Reanglands, Tehran, Iran, 1980-2005; 6-7, 14-15, 24-25, 27, 34-35, 37-40, 43, 49- 51
6. Gholami F, Medicinal plants of Bushehr province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants, 2004; 20: N0.(2)
7. Soltani MA, Medicinal plants of Hormozgzn province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants, 2001; 8: N0.(0).
8. Mirdavoodi HR, Idetification of Medicinal plants of Markazi Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants, 2007; 23: N0.(4).
9. Hoshidari F, Medicinal plants of Kordestan Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2009; 25: N0.(1).
10. Musavi A, Medicinal plants of Zanjan Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2004; 20: N0.(3).
11. Kalvandi R, Idetification of Medicinal plants of Hamedan Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2003;23: N0.(3).
12. Akbariniya A, Collection and Idetification of Medicinal plants of Qazvin Province. Iranian Jornal of Medicinal and Aromatic Plants. 2002; 16: N0.(0).